

TARTIŞMA: BİTLİS MASİFİ

OSMAN YILMAZ Hacettepe Üniversitesi, Yerbilimleri Enstitüsü, Ankara

Oldukça geniş bir alanı örten ve görünümü ile karmaşık tektoniği bulunan bir bölge olarak nitelenen Bitlis Masifini konu seçen çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışmaların önemli bir bölümü doğrudan doğruya saha gözlemlerinin eksik raporu biçimindedir. Oysa bilindiği gibi, günümüz jeolojik çalışmaları, sağlam saha gözlem ve verilerinin yanı sıra, ayrıntılı laboratuvar değerlendirmelerini de kapsamaktadır.

Son on yılda, Anadolu'nun değişik yerlerinde yapılan yerbilimsel çalışmaların sevindirici fazlalığına karşın Bitlis masifinin araştırmacılarca bir tarafa bırakılması, kuşkusuz bu yörede çalışma koşullarının yetersizliği ile açıklanabilir. Çünkü, Bitlis masifinin ne güney yamaçları ve ne de iç kısımları için ulaşım olanakları hemen hemen bulunmamaktadır. Bu durum, çalışmacıların uzun süre dağda kalmasını gerektirmektedir. O halde, yüksek Bitlis Masifi için bu tür çalışma zorlukları tümüyle giderilemezse de, en aza indirilmesi zorunludur.

Bitlis Masifinde şimdiye dek yapılan tekil yerbilimsel çalışmalardan Masifin temelini oluşturan metamorfik ve intrüzif kayalarla, bunu yer yer örten az metamorfik örtü kayaları hakkında, bazı somut veriler elde edilmiştir. Bu metamorfikler ile Masifin güneyinde yer alan gerek ofiyolitli fliş kuşağı ve gerekse kenar kıvrımları birimleri arasındaki tektonik ilişkiler, ilk araştırmacılar tarafından açıklanmıştır. Ancak, toplam çalışma alanı Bitlis Masifi alanının %5'i kadarıdır. O halde bunu, değişik yerlerinde mikro testler uygulanmış bir hastaya benzetirsek, tam donanımlı bir yerbilimleri laboratuvarı ve araştırma grubu tarafından tanımlama (teğhis) zamanı gelmiştir. Ancak böyle bir araştırma grubunun, aşağıda belirtilen çalışmalardan tümü veya birkaçını somut olarak ta-

mamlaması ile, Masifin jeolojisi oldukça aydınlatılmış olacaktır:

— Tüm masifin 1/25.000 lık düzeyde eski temel, az metamorfik örtü ve var ise diğer birliklerinin litofasiyes ve yapısal jeolojik haritasının yapılması,

— Değişik birlikleri ayıran yüzeylerin ne türde olduklarının saptanması,

— Her birliği ait kayaç birimlerinin yerkimyası yöntemleri ile, olabir köken kayalarının saptanması,

— Her birliğe ait kayaç birimlerinin yerkimyasal analizler ile, hangi tür fasiyeste metamorfizma geçirdiklerinin ortaya konması ve birlikler arasındaki olabir fasiyes ilişkilerinin ve basınç, sıcaklık ve kimyasal bileşim koşullarının irdelemesi,

— Her birliğe ait jeokronolojik ölçümler alınabilecek homojen kayaç türlerinin, bu amaca uygun olarak örneklenmesi ve Rb/Sr, K/Ar ve diğer mutlak yaş yöntemleri ile, metamorfizma (lar)'ın hangi orojenez (ler) de geliştiğinin belirlenmesi,

— Ofiyolitli güney fliş kuşağının tüm kayalarının petrokimya ve Yerkimyasının incelenmesi ve çökellerin hangi ortamda ve hangi devirde ne koşullar altında çökdiklerinin açıklanması,

— Kenar kıvrımları bölgesinde yer alan metamorfik olmayan Paleozoyik kütlelerin petrokimyası ile, Bitlis Masifi metamorfik kütlelerinin petrokimyasının karşılaştırılması,

— Yukarıda önerilen çalışmaların ışığında Avrasya ve Arap plâkalarının birbiri ile olan tarihsel jeolojik ilişkilerinin açıklanması ve bölgedeki geniş alanlara yayılan cevher oluşumlarının belirlenmesi.